

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Seimo
2022 m. d.
nutarimu Nr.

NACIONALINĖ DARBOTVARKĖ „LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ RENGIMO PILIETINIAM PASIPRIEŠINIMUI STRATEGIJA“

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Nacionalinės darbotvarkės „Lietuvos Respublikos piliečių rengimo pilietiniam pasipriešinimui strategija“ (toliau – Darbotvarkė) paskirtis – numatyti pilietinio pasipriešinimo vietą valstybės gynyboje, Lietuvos Respublikos piliečių (toliau – piliečiai) rengimo pilietiniam pasipriešinimui tikslus, uždavinius ir jų įgyvendinimo kryptis, kad pilietinis pasipriešinimas būtų veiksmingas Lietuvos gynybinės galios elementas, būtų užtikrintas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos piliečių teisės priešintis bet kam, kas prievarta kėsina į šalies nepriklausomybę, jos teritorinį vientisumą ir konstitucinę santvarką, ir jų teisės bei pareigos ginti valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo įgyvendinimas.

2. Darbotvarkė parengta vadovaujantis Konstitucijos, Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo, Lietuvos Respublikos ginkluotos gynybos ir pasipriešinimo agresijai įstatymo, Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymo, Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymo, Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo, Lietuvos Respublikos Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo, Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo, Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo, Nacionalinio saugumo strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro tvirtinamos Lietuvos Respublikos karinės strategijos nuostatomis.

3. Darbotvarkėje vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Darbotvarkės 2 punkte nurodytuose įstatymuose ir Lietuvos Respublikos Seimo nutarimuose, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatyme, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme ir Ilgalaikėje pilietinio ir tautinio ugdymo programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. X-818 „Dėl Ilgalaikės pilietinio ir tautinio ugdymo programos patvirtinimo“.

II SKYRIUS PILIETINIO PASIPRIEŠINIMO SAMPRATA IR VIETA VALSTYBĖS GYNYBOJE

4. Pilietinis pasipriešinimas yra svarbiausio Lietuvos gynybos principo – visuotinės gynybos – dalis. Gynybos visuotinumas reiškia, kad valstybės gynyba yra suprantama ne tik kaip gynyba ginklu ir todėl yra ne tik Lietuvos kariuomenės (toliau – LK) ir kitų ginkluotąsias pajėgas sudarančių

institucijų bei NATO sąjungininkų atsakomybė. Vykdyti grėsmių prevenciją, priešintis agresijai ir okupacijai turi būti pasiryžęs kiekvienas pilietis, nepriklausomai nuo jo amžiaus, pasirengusios visos civilinės valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, ūkio subjektai, visuomenė, piliečių bendrijos ir organizacijos. Gynybai turi būti sutelkiami ir naudojami visi valstybės ištekliai.

5. Pilietinis pasipriešinimas suprantamas kaip piliečių veikla priešinant agresijai – ginkluotos jėgos panaudojimui ar grasinimui panaudoti ją prieš Lietuvos Respublikos suverenitetą, teritorijos vientisumą ar politinę nepriklausomybę – ir okupacijai. Pilietinis pasipriešinimas yra dviejų rūšių:

5.1. Neginkluotas pilietinis pasipriešinimas yra piliečių dalyvavimas valstybės gynyboje naudojant nekarines, nesmurtines priemones.

5.2. Ginkluotas pasipriešinimas yra piliečių dalyvavimas valstybės gynyboje naudojant karines priemones.

6. Svarbiausi rengimo pilietiniam pasipriešinimui elementai, kuriuos reikia ugdyti dar taikos metu, siekiant, kad pilietinis pasipriešinimas būtų veiksminga šalies gynybos dalis:

6.1. atsparumas. Atsparumas – piliečių gebėjimas apsisaugoti nuo įvairaus pobūdžio iššūkių ir grėsmių, efektyviai susidoroti su jų padariniais ir greitai atkurti įprastinį funkcionavimą. Atsparumas užtikrina, kad piliečiai bus pasirengę atlaikyti bandymus išnaudoti pažeidžiamas valstybės ir visuomenės gyvenimo sritis, taip pat išlaikyti pasitikėjimą valstybe (jos demokratine sistema, valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, jų veikla, kitais piliečiais). Atsižvelgiant į tai, ypač svarbios piliečių žinios apie šiuolaikines saugumo grėsmes ir jų gebėjimai tinkamai susidoroti su šių grėsmių padariniais, kritinis mąstymas, todėl atsparumas yra reikšmingas tiek kaip atgrasymo veiksnys, tiek kaip tvirtos pilietinės valios kūrimo prielaida. Šiuo atžvilgiu svarbi atsparumo ir pilietinės valios sąsaja, ypač pasitikėjimo valstybe aspektu, nes didelis pasitikėjimas valstybe mažina galimybes daryti priešišką išorinį poveikį (ypač informacinį, verbavimo veiklą);

6.2. pilietinė valia. Pilietinė valia – visų piliečių, nepriklausomai nuo jų amžiaus, apsisprendimas ir pasiryžimas kovoti už šalies nepriklausomybę ir visais įmanomais būdais, neuždraustais visuotinai pripažintų tarptautinės teisės normų, priešintis agresoriui. Pilietinė valia yra svarbus atgrasymo veiksnys: ji skatina piliečius aktyviai dalyvauti rengiantis valstybės gynybai, o potencialus agresorius, matydamas visuomenės pasiryžimą priešintis, gali būti labiau linkęs atsisakyti invazinių ketinimų. Pilietinės valios ugdymui svarbu piliečių suvokimas, kad valstybės gynyba yra jų konstitucinė teisė ir pareiga, ir apsisprendimas prie jos prisidėti. Pilietinę valią stiprina ir domėjimasis šalies istorija bei bendrosios pilietinės vertybės (pasitikėjimas valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, kitais piliečiais, sąmoningas ir aktyvus dalyvavimas valstybės valdyme, visuomeniniame gyvenime ir savanoriškoje veikloje), skatinančios tapatinimąsi su valstybe, suvokimą, kad prisidedama prie jos kūrimo ir teigiamų pokyčių, ir tikėjimą, kad visa tai svarbu apsaugoti ir ginti;

6.3. žinios ir įgūdžiai. Žinių ir įgūdžių įgijimas užtikrina, kad piliečių dalyvavimas pilietiniame pasipriešinime taptų realia gynybine galia. Tam reikalingos dvejopo pobūdžio žinios ir įgūdžiai: neginkluoto pilietinio pasipriešinimo žinios ir įgūdžiai ir karinis pasirengimas, leidžiantis įsitraukti į ginkluotą pasipriešinimą.

7. Pilietinio pasipriešinimo vaidmuo, valdymo ir organizavimo ypatumai, būdai ir veiksmai, kurių gali imtis piliečiai taikos, mobilizacijos ir (ar) karo padėties bei okupacijos atvejais:

7.1. Taikos metu piliečiai rengiami pilietiniam pasipriešinimui: stiprinamas jų atsparumas ir pilietinė valia, piliečiams suteikiamos pilietinio pasipriešinimo žinios ir praktiniai įgūdžiai. Tai padeda užtikrinti veiksmingą piliečių įsitraukimą į šalies gynybą ir efektyvų atgrasymą. Taikos metu valstybės saugumui ir visuomenės gerovei kylantys iššūkiai yra nekarinio pobūdžio, pavyzdžiui, informacinės ir kibernetinės atakos, priešiškos užsienio valstybių žvalgybos institucijų veikla.

Atsižvelgiant į tai, svarbu, kad piliečiai gebėtų atpažinti tokias grėsmes ir būtų atsparūs bandymams palaužti jų valią priešintis. Susiklosčius situacijai, kai valstybėje vyksta vietinio pobūdžio ginkluotas incidentas, neprilygstantis agresijos aktui, svarbu, kad piliečiai palaikytų teisėtai sudarytas valdžios institucijas ir valstybės teritorinį vientisumą, taip pat prireikęs teiktų savanorišką pagalbą civilinėms valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kurios kartu su LK dalyvauja neutralizuojant grėsmę. Taikos metu piliečių rengimui pilietiniam pasipriešinimui vadovauja Lietuvos Respublikos Vyriausybė, koordinuoja Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija (toliau – KAM), pagal kompetenciją užtikrina ir kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, įtraukiamos nevyriausybinės organizacijos (toliau – NVO).

7.2. Mobilizacijos ir (ar) karo padėties metu piliečiai, kurie yra įtraukti į civilinio mobilizacinio personalo rezervą (toliau – CMPR) ar yra ginkluotųjų pajėgų nariai, atitinkamai vykdo iš anksto jiems numatytas pareigas mobilizacijos ar ginkluotos valstybės gynybos srityje. Paskelbus mobilizaciją, piliečiai, kurie yra įtraukti į CMPR, dalyvauja valdant mobilizaciją arba įgyvendinant civilinių mobilizacijos institucijų mobilizacijos planuose numatytus veiksmus ir priemones. Mobilizacijos ir (ar) karo padėties metu piliečiai Karo padėties įstatyme nustatyta tvarka ir sąlygomis gali būti pasitelkiami būtiniesiems darbams vykdyti. Mobilizacijos ir (ar) karo padėties metu visi piliečiai taip pat gali vykdyti neginkluoto pilietinio pasipriešinimo veiksmus (pilietinės akcijos, nepaklusnumas, trukdymas agresoriui įsigalėti). Karo padėties metu piliečiai, kurie yra ginkluotųjų pajėgų nariai, dalyvauja ginkluotame pasipriešime Karo padėties įstatymo ir Karo prievolės įstatymo nustatyta tvarka ir vykdo valstybės ginkluotos gynybos ir ginkluotųjų pajėgų mobilizacijos planuose numatytas arba ginkluotųjų pajėgų vado ar jo įgalioto asmens skiriamas užduotis. Mobilizacijos ir (ar) karo padėties metu vadovavimas ginkluotam pilietiniam pasipriešinimui ir jo organizavimas užtikrinamas per valstybės ginkluotos gynybos struktūras. Vadovavimas neginkluotam pilietiniam pasipriešinimui vykdomas per mobilizacijos valdymo struktūras ir organizuojamas teritoriniu principu, pasitelkiant karo padėties metu veikiančias savivaldybių institucijas ir įstaigas bei jų pareigūnus.

7.3. Okupacijos atveju pilietinis pasipriešinimas tampa viena iš esminių valstybingumo tęstinumo užtikrinimo priemonių. Ginkluoto ir neginkluoto pilietinio pasipriešinimo veiksmais siekiama neleisti okupantui legitimizuoti savo valdžios, silpninti jo politinius, administracinius bei karinius pajėgumus, taip pat okupantui ir tarptautinei bendruomenei rodyti nesvyruojantį pasiryžimą priešintis. Okupacijos atveju, atsižvelgdami į susiklosčiusią situaciją, vykdydami neginkluotą pilietinį pasipriešinimą, piliečiai gali dalyvauti Tautos pasipriešinimo vadovybės veikloje (nepriklausomai nuo iki okupacijos užimtų pareigų), teikti paramą partizanų vienetams, vykdyti okupacinio režimo nepripažinimo, politinio, ekonominio, socialinio nebendradarbiavimo, protesto, trukdymo veiksmus ir kt. Okupacijos atveju piliečiai gali dalyvauti ginkluotame pasipriešime partizanų vienetų, veikiančių okupuotoje teritorijoje, sudėtyje. Jei dėl okupacijos nebegali veikti pagal Konstituciją sudarytos valstybės valdžios institucijos, pilietiniam pasipriešinimui vadovauja Tautos pasipriešinimo vadovybė.

III SKYRIUS APLINKOS ANALIZĖ

8. Stiprybės:

8.1. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos turi priskirtas funkcijas su rengimu pilietiniam pasipriešinimui susijusiose srityse.

8.2. Išskirtinis vaidmuo įstatymu suteiktas Lietuvos šaulių sąjungai (toliau – LŠS), kuriai numatyta dalyvauti ir ginkluotoje gynyboje, ir neginkluotame pilietiniame pasipriešinime, todėl stiprinamas visapusiškas LŠS įsitraukimas į valstybės gynybą.

8.3. Stiprinant piliečių atsparumą, pilietinę valią, žinias apie valstybės gynybą ir pilietinį pasipriešinimą, leidžiami įvairioms visuomenės grupėms skirti leidiniai, vykdomas nuolatinis informavimas ir švietimas informacinių ir kibernetinių grėsmių klausimais, įgyvendinama kita valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų ryšių su visuomene stiprinimo veikla. Piliečiai taip pat turi plačias galimybes savanoriškai įgyti žinių ir įgūdžių, reikalingų įsitraukti į ginkluotą pasipriešinimą, atlikdami profesinę karo tarnybą, savanorišką nenuolatinę karo tarnybą, privalomąją pradinę karo tarnybą, kariūnų tarnybą, šaulio tarnybą.

8.4. Pilietinis ugdymas įtrauktas į formaliojo ir neformaliojo švietimo sistemą. Pilietiškumas ir patriotizmas ugdomi bendrojo ugdymo mokyklose kaip integrali kitų mokomųjų dalykų dalis ir kaip atskiras dalykas (9–10 klasėse), 11–12 klasių mokiniams sukurtas pasirenkamasis kūno kultūros modulis „Krašto gynyba“ ir pasirenkamasis dalykas „Nacionalinis saugumas ir krašto gynyba“. Neformaliojo švietimo srityje mokyklose veikia jaunųjų šaulių būreliai, kasmet rengiami įvairūs pilietiškumą skatinantys ir su krašto gynyba supažindinantys renginiai ir projektai.

9. Silpnybės:

9.1. Prie atsparumo, pilietinės valios stiprinimo prisideda įvairios valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, įgyvendinančios skirtingas iniciatyvas, bet nėra jų veiklos koordinavimo ir stebėsenos mechanizmo rengimo pilietiniam pasipriešinimui srityje.

9.2. Valstybės institucijų ir įstaigų veiklos skaidrumo, atvirumo ir efektyvumo stoka, nekokybiška informacijos apie priimamus sprendimus ir pasiektus rezultatus sklaida, sudėtingas ir nepakankamai veiksmingas visuomenės įsitraukimo į sprendimų priėmimą mechanizmas, korupcijos apraiškos viešajame sektoriuje gali silpninti piliečių pasitenkinimą gyvenimu valstybėje ir pasiryžimą ją ginti.

9.3. Stiprintinas mokinių pilietinis ugdymas mokyklose. Pilietiškumo pagrindų dalykui trūksta patrauklumo, jis mažai siejamas su praktine veikla, Lietuvos ir pasaulio aktualijomis, nepakankamai stiprinami įgūdžiai aktyviai įsitraukti į gyvenamosios vietovės bendruomenės ir valstybės gyvenimą. Pasirenkamieji mokinieji dalykai apie gynybą taip pat nepakankamai populiarūs.

9.4. Trūksta glaudesnio bendradarbiavimo ir veiksmų koordinavimo su NVO. Nepakankamai išnaudojamos NVO teikiamos galimybės piliečių švietimo ir neformaliojo mokinių švietimo srityse, trūksta bendradarbiavimo su savivaldybėse veikiančiomis NVO ir bendruomeninių organizacijų tarybomis.

9.5. Nors leidžiami įvairūs leidiniai, kuriais siekiama stiprinti piliečių atsparumą ir žinias apie valstybės gynybą ir pilietinį pasipriešinimą, jais neužtikrinama pakankamai efektyvi ir paveiki informacijos sklaida.

10. Galimybės:

10.1. NVO potencialas: dalyvavimas NVO veikloje ir pilietinėse akcijose teigiamai veikia pilietinį aktyvumą, suteikia galimybę praktiškai realizuoti pilietines teises, įgyti darbo kartu bendrais tikslais patirties, stiprina bendruomeniškumą ir pasididžiavimą valstybe. Rengiant piliečius pilietiniam pasipriešinimui, bendradarbiavimas su NVO padeda pasiekti didesnę piliečių skaičių, užtikrinti įvairių amžiaus grupių pilietiškumo ugdymą.

10.2. Visuomenės pilietinis aktyvumas yra išaugęs, stiprėja jos įsitraukimas į įvairias pilietines veiklas, dalyvavimas organizacijų, ypač bendruomeninių organizacijų, veikloje (Pilietinės visuomenės institutas. *Pilietinės galios indeksas 2020 m.*).

11. Grėsmės:

11.1. Lėta visuomenės pilietinės galios suvokimo kaita: pilietinė galia Lietuvoje auga (2020 m. šis rodiklis buvo aukščiausias per visą jo skaičiavimo laikotarpį), bet išlieka santykinai menka (41,3 balo iš 100) (Pilietinės visuomenės institutas. *Pilietinės galios indeksas 2020 m.*).

11.2. Nepakankamai stipri pilietinė valia: ginkluotoje gynyboje ir neginkluotame pilietiniame pasipriešinime yra pasiryžę dalyvauti 50 proc. piliečių (Spinter Research. *Lietuvos gyventojų nuomonės aktualiais su krašto apsauga susijusiais klausimais tyrimas*. 2020 m. gruodis). 47 proc. piliečių nežino, kaip elgtųsi karinės grėsmės atveju (Ramonaitė, A. ir kt. *Kas eitų ginti Lietuvos? Pilietinio pasipriešinimo prielaidos ir galimybės*. Vilnius, 2018, p. 54).

11.3. Piliečių susipriešinimas tam tikrais vertybiniais ar politiniais klausimais silpnina pasitikėjimą demokratija, valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, žiniasklaida ir vieni kitais, todėl gali turėti neigiamos įtakos piliečių atsparumui ir pilietinei valiai.

11.4. Informacinių ir kibernetinių grėsmių plitimas gali neigiamai paveikti piliečių atsparumą ir pilietinę valią, ypač atsižvelgiant į nepakankamus visuomenės gebėjimus susidoroti su šių grėsmių padariniais: 47 proc. piliečių nurodo negebantys atpažinti informacinių atakų ir klaidinančios informacijos (Spinter Research. *Lietuvos gyventojų nuomonės aktualiais su krašto apsauga susijusiais klausimais tyrimas*. 2020 m. gruodis), 57 proc. piliečių teigia nežinantys, kaip elgtis susidūrus su kibernetinio saugumo incidentu (Spinter Research. *Lietuvos gyventojų nuomonės aktualiais su krašto apsauga susijusiais klausimais tyrimas*. 2019 m. gruodis), visuomenėje taip pat vis dar nepakankamai įvertinama kibernetinių incidentų poveikio reikšmė (KAM, Nacionalinis kibernetinio saugumo centras prie Krašto apsaugos ministerijos, LK Strateginės komunikacijos departamentas. *Nacionalinė kibernetinio saugumo būklės ataskaita*, 2019, 53 p.).

11.5. Dėl ekonomikos lėtėjimo ir nepalankių išorės aplinkos veiksnių rengimo pilietiniam pasipriešinimui įgyvendinimas gali susidurti su finansinių ir žmogiškųjų išteklių trūkumu, kyla pavojus, kad nebus užtikrintas darbų kryptingumas ir pakankamas dėmesys šiai veiklai.

IV SKYRIUS

RENGIMO PILIETINIAM PASIPRIEŠINIMUI STRATEGINIS TIKSLAS, PRINCIPAI IR PRIORITETAİ

12. Rengimo pilietiniam pasipriešinimui strateginis tikslas – ugdyti atsparumą, pilietinę valią, žinias bei įgūdžius, kurie užtikrintų piliečių pasirengimą ir dalyvavimą atsakant į nacionaliniam saugumui kylančias grėsmes, priešintis agresijai bei okupacijai.

13. Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas numato, kad valstybė sudaro savo piliečiams sąlygas rengtis visuotiniam pilietiniam pasipriešinimui. Įgyvenant šią nuostatą, piliečių rengimas pilietiniam pasipriešinimui turi būti organizuojamas atsižvelgiant į valstybės gynybos poreikius ir vadovaujantis šiais principais:

13.1. pilietinės valios ir bendrųjų žinių universalumo. Kiekvienas pilietis potencialiai gali tapti neginkluoto pilietinio pasipriešinimo dalyviu, nepriklausomai nuo jam priskiriamų konkrečių pareigų valstybės gynyboje, tačiau jų įsitraukimo negalima iš anksto tiksliai prognozuoti ir suplanuoti. Atsižvelgiant į neginkluoto pilietinio pasipriešinimo veiksmų spontaniškumą, ugdoma visų piliečių valia ir sudaromos galimybės kuo daugiau piliečių įgyti bendrųjų žinių apie dalyvavimą neginkluotame pilietiniame pasipriešinime, įgalinant juos lanksčiai veikti pagal susiklosčiusias aplinkybes ir, esant poreikiui, gebėti tarpusavyje derinti ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo veiksmus;

13.2. piliečių rengimo diferenciacijos. Specifinių žinių ir įgūdžių suteikimas organizuojamas tiems piliečiams, kuriems priskiriamos konkrečios pareigos valstybės gynybos srityje, reikalaujančios specifinių žinių bei įgūdžių, tai yra:

13.2.1. piliečiai, įtraukti į CMPR;

13.2.2. karo komendantai, LŠS koviniams būriams nepriklausantys LŠS nariai, kurie teiks pagalbą savivaldybių administracijų direktoriams ar karo komendantams, taip pat organizuos ir vykdys pilietinį pasipriešinimą;

13.2.3. ginkluoto pasipriešinimo dalyviai (ginkluotųjų pajėgų nariai);

13.3. esamų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, NVO pasitelkimo. Piliečių rengimas pilietiniam pasipriešinimui organizuojamas pasitelkiant valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, NVO, bendruomenines organizacijas.

14. Atsižvelgiant į Lietuvai kylančius saugumo iššūkius ir grėsmes, pasirenkami šie rengimo pilietiniam pasipriešinimui prioritetai:

14.1. atsparumo stiprinimas;

14.2. pilietinės valios stiprinimas;

14.3. švietimo sistemos visapusiškas įtraukimas, siekiant nuo mažens ugdyti atsparumą, pilietiškumą, bendruomeniškumą ir patriotizmą;

14.4. tarpinstitucinis bendradarbiavimas;

14.5. bendradarbiavimo su NVO stiprinimas ir jų potencialo naudojimas.

15. Darbotvarkės 14 punkte nurodytais prioritetais vadovaujamosi įgyvendinant Darbotvarkės kryptis.

V SKYRIUS

ATSPARUMO STIPRINIMO KRYPTIS

16. Darbotvarkės kryptis – stiprinti atsparumą, taikos metu suteikiant žinių ir gebėjimų, kurie leistų piliečiams apsisaugoti nuo šiuolaikinių saugumo grėsmių ir efektyviai susidoroti su jų padariniais. Krypties įgyvendinimo pažangos uždaviniai:

16.1. bendradarbiaujant su mokslo institucijomis ir tyrimų centrais, inicijuoti ir finansuoti tyrimus, kuriais siekiama analizuoti ir vertinti piliečių atsparumo, pasirengimo gynybai ir pilietiniam pasipriešinimui būklę, valstybės vykdomų priemonių rezultatus ir efektyvumą, nustatyti naujų priemonių poreikį;

16.2. didinti informacinių grėsmių atpažįstamumą, skatinti visuomenės gebėjimą kritiškai vertinti informaciją, ugdyti piliečių raštingumą informacijos ir žiniasklaidos srityje;

16.3. bendradarbiauti su akademine bendruomene ir NVO, stiprinant kovą su dezinformacija;

16.4. remti NVO projektus ir iniciatyvas, prisidedančias prie atsparumo stiprinimo, kitais būdais skatinti partnerystę su NVO;

16.5. planuoti ir įgyvendinti strateginės komunikacijos kampanijas, skirtas mažinti dezinformacijos ir propagandos, kuria siekiama paveikti piliečių valią gintis, įtaką;

16.6. tęsti bendradarbiavimą ir vykdyti bendrus projektus su žiniasklaida, skirtus kovai su propaganda ir dezinformacija, tobulinti visuomenės informavimo politikos kryptis (gaires), didinti viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų nuosavybės santykių ir interesų deklaravimo skaidrumą ir viešumą;

16.7. tobulinti ir plėtoti informacinių grėsmių valdymo ir strateginės komunikacijos sistemą Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos (toliau – KM) valdymo srityje, siekiant didinti kultūros sektoriaus atsparumą;

16.8. tobulinti švietimą apie kibernetines grėsmes, skatinant saugų ir atsakingą elgesį kibernetinėje erdvėje, atsparumą socialinės inžinerijos atakoms;

16.9. mokyti piliečius atpažinti ir apsaugoti nuo priešiško valstybių žvalgybos institucijų vykdomų verbavimo veiklų.

VI SKYRIUS

PILIETINĖS VALIOS STIPRINIMO KRYPTIS

17. Darbotvarkės kryptis – stiprinti visuomenės pilietinę valią, taikos metu diegiant vertybines nuostatas, kurios skatintų piliečių tapatinimąsi su valstybe ir pasitikėjimą ja, pilietiškumą ir patriotizmą, bendruomeniškumą, savanorišką rengimąsi valstybės gynybai ir pasiryžimą iškilus poreikiui prie jos prisidėti. Krypties įgyvendinimo pažangos uždaviniai:

17.1. stiprinant pilietiškumo ir patriotizmo ugdymą per formalųjį švietimą, į mokomųjų dalykų ugdymo turinį nuosekliai integruoti pilietinio ugdymo nuostatas, orientuotas ir į bendrųjų pilietiškumo kompetencijų, ir į žinių nacionalinio saugumo ir gynybos klausimais įgijimą;

17.2. atlikti galimybės įvesti privalomą ugdymą nacionalinio saugumo ir gynybos klausimais vertinimą;

17.3. papildyti privalomąją pilietinio ugdymo programą nacionalinio saugumo ir krašto gynybos, pilietinio pasipriešinimo, veikimo bendruomenėje ir kritinio mąstymo ugdymo klausimais;

17.4. užtikrinti tinkamą pedagogų, dirbančių pilietinio ugdymo srityje, rengimą bei kitus dalykus dėstančių pedagogų supažindinimą su pilietinio ugdymo pagrindais, kad jie galėtų tinkamai perteikti šias žinias. Bendradarbiaujant su aukštosiomis mokyklomis, tobulinti būsimųjų pedagogų rengimą, skirti daugiau dėmesio pilietiniam ugdymui jų stažuotų laikotarpiu;

17.5. skatinti LŠS vykdomas veiklas, ypač jaunųjų šaulių būrelių tinklo plėtrą ir vasaros stovyklų projektą;

17.6. stiprinti ir efektyviau panaudoti NVO potencialą vykdant neformalųjį švietimą, skatinant mokinius įsitraukti į praktines pilietinio aktyvumo, savanorystės iniciatyvas, mokytis veikti kartu, siekti bendrų su kitais piliečiais tikslų;

17.7. įgyvendinti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimą su švietimo įstaigomis ir bendruomeninėmis organizacijomis bei gyvenamųjų vietovių bendruomenėmis, taip prisidedant prie mokinių ir visuomenės praktinio supažindinimo su valstybės veikimo principais;

17.8. ugdyti profesinių mokyklų mokinių ir aukštųjų mokyklų studentų (piliečių) pilietinę valią, kurti paskatų sistemą aktyviai dalyvaujantiems NVO, bendruomeninių organizacijų, gyvenamųjų vietovių bendruomenių veikloje, savanorystės ar kitose iniciatyvose, prisidedančiose prie pilietiškumo stiprinimo;

17.9. tęsti valstybinių švenčių, istorinių datų, nusipelnusių asmenybių jubiliejų minėjimų, Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos renginių organizavimą, įgyvendinti kultūrinės edukacijos programas, akcentuojančias Lietuvos istorijos ir kultūros pasiekimus, skatinančias piliečius aktyviau dalyvauti kultūriniame gyvenime;

17.10. stiprinti istorinės atminties įprasminimo iniciatyvas;

17.11. vykdyti nuoseklų visuomenės informavimą apie nacionalinio saugumo ir gynybos politikos aktualijas, LK plėtrą, siekiant didinti visuomenės paramą Lietuvos nacionalinio saugumo ir gynybos politikos prioritetams ir visuomenės pasitikėjimą nacionalinį saugumą užtikrinančiomis institucijomis;

17.12. labiau pasitelkti NVO ugdant pilietinę valią: stiprinti bendradarbiavimą ne tik su LŠS, bet ir su NVO, bendruomeninėmis organizacijomis, teikti paramą šių organizacijų iniciatyvoms ir

projektams, prisidedantiems prie visuomenės pilietiškumo ir patriotizmo ugdymo, skatinti didesnę piliečių įsitraukimą į NVO veiklas;

17.13. vykdyti projektus, skatinančius skirtingų sričių atstovų (NVO, žiniasklaidos, mokslo, verslo, LK, kt.) bendradarbiavimą, taip pasiekiant įvairias visuomenės grupes;

17.14. stiprinti pasaulio lietuvių tapatybės ir bendruomeniškumo jausmą, sudaryti sąlygas pasaulio lietuviams pažinti nacionalinę kultūrą ir naudotis jos ištekliais, siekti aktyvesnio diasporos įsitraukimo į Lietuvos gyvenimą ir gerovės joje kūrimą;

17.15. stiprinti visuomenės pasitikėjimą valstybės institucijomis ir įstaigomis, skatinant aiškią ir skaidrią valstybės institucijų ir įstaigų komunikaciją ir informacijos sklaidą, konsultacijas su visuomene svarbiais valstybei klausimais, kokybišką piliečių įtraukimą į sprendimų priėmimo procesą;

17.16. didinti viešojo sektoriaus skaidrumą, efektyvumą ir atvirumą;

17.17. stiprinti informavimą apie antikorupcinę veiklą, antikorupcinį švietimą, skatinti ir diegti kitas iniciatyvas tolerancijos korupcijai mažinimo srityje.

VII SKYRIUS

ŽINIŲ IR ĮGŪDŽIŲ NEGINKLUOTAM PILIETINIAM PASIPRIEŠINIMUI UGDYMO KRYPTIS

18. Darbotvarkės kryptis – taikos metu ugdyti žinias ir įgūdžius, leisiančius piliečiams prisidėti prie gynybos užduočių atlikimo ir ginkluotųjų pajėgų poreikių užtikrinimo neginkluotais veiksmais: vykdant mobilizaciją ir būtinuosius darbus, įsitraukiant į neginkluotą pilietinį pasipriešinimą. Pagrindiniai piliečių dalyvavimo neginkluotame pilietiniame pasipriešinime principai ir užduotys bus numatyti Valstybės gynybos plane. Krypties įgyvendinimo pažangos uždaviniai:

18.1. parengti ir nuolat atnaujinti išsamią informaciją piliečiams apie jų vaidmenį skirtingose situacijose (ekstremaliosios situacijos, krizės, mobilizacija, karo padėtis), galimybes prisidėti prie neginkluotos gynybos ir pagrindines neginkluoto pilietinio pasipriešinimo formas. Vykdyti informacijos sklaidą įprastomis formomis (knygos, brošiūros, internetas, socialiniai tinklai) ir ieškoti inovatyvių, modernių, įvairias visuomenės grupes pasiekiančių būdų, pasitelkiant krašto apsaugos, švietimo ir kultūros sistemų institucijas, savivaldybių institucijas ir įstaigas, NVO, bendruomenines organizacijas ir gyvenamųjų vietovių bendruomenes, žiniasklaidą;

18.2. bendradarbiaujant su mokslo institucijomis ir tyrimų centrais, organizuoti nacionalinio saugumo ir gynybos mokymus valstybės tarnautojams, NVO, žiniasklaidos, verslo ir kitoms tikslinėms grupėms, siekiant jas supažindinti su Lietuvos nacionalinio saugumo ir gynybos sistema, iššūkiais ir galimybėmis juos spręsti, pilietinio pasipriešinimo pagrindais;

18.3. siekti, kad švietimas neginkluoto pilietinio pasipriešinimo klausimais taptų integralia profesinio mokymo dalimi, mobilizacinių mokymų programas į CMPR įrašytiems asmenims papildant pilietinio pasipriešinimo turiniu;

18.4. organizuoti specializuotus neginkluoto pilietinio pasipriešinimo kursus asmenims, deleguotiems į Valstybės mobilizacijos operacijų centrą, savivaldybių mobilizacijos valdymo grupes, savivaldybių administracijų direktoriams, karo komendantams, LŠS koviniams būriams nepriklausantiems LŠS nariams, kurie teiks pagalbą savivaldybių administracijų direktoriams ar karo komendantams, taip pat organizuos ir vykdys pilietinį pasipriešinimą. Siekti laipsniškai plėsti kitų piliečių, ypač NVO ir bendruomeninių organizacijų lyderių, verslo atstovų, dalyvavimą pilietinio pasipriešinimo kursuose, kad jie būtų supažindinti su savo, kaip potencialių pilietinio pasipriešinimo dalyvių, veikimo galimybėmis;

18.5. laipsniškai didinti LŠS narių, baigusią bazinį pilietinio pasipriešinimo kursą, skaičių, siekiant, kad ilgainiui juos baigtų visi 18 m. amžiaus ir vyresni LŠS nariai ir LŠS galėtų prisiimti didesnę vaidmenį organizuojant ne tik savo narių, bet ir kitų piliečių rengimą.

VIII SKYRIUS

ŽINIŲ IR ĮGŪDŽIŲ GINKLUOTAM PASIPRIEŠINIMUI UGDYMO KRYPTIS

19. Darbotvarkės kryptis – taikos metu ugdyti žinias ir įgūdžius, sudarysiančius prielaidas organizuotam piliečių dalyvavimui ginkluotame pasipriešinime ir sėkmingos teritorinės gynybos užtikrinimui. Pagrindiniai piliečių dalyvavimo ginkluotoje gynyboje principai ir užduotys bus numatyti Valstybės gynybos plane. Krypties įgyvendinimo pažangos uždaviniai:

19.1. užtikrinti profesinės karo tarnybos, savanoriškos nenuolatinės karo tarnybos, privalomosios pradinės karo tarnybos ir kariūnų tarnybos kaip pagrindinių piliečių karinio rengimo būdų įgyvendinimą;

19.2. įgyvendinant šaulių karinį rengimą, prioritetą teikti LŠS koviniams būriams, siekiant, kad jų karinis rengimas atitiktų LK reikalavimus ir valstybės gynybos poreikius, o karo padėties metu leistų LŠS koviniams būriams sklandžiai integruotis į ginkluotąsias pajėgas ir veikti pagal bendrą jų vadovavimo ir valdymo sistemą. Organizuoti kitų šaulių karinį rengimą, iš anksto identifikavus jų dalyvavimą koviniuose asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vienetuose (toliau – koviniai ginkluoto pasipriešinimo vienetai);

19.3. stiprinti LK, Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos tarnybos ir vidaus tarnybos sistemos įstaigų, Karo padėties įstatyme nustatyta tvarka priskirtų ginkluotosioms pajėgoms, sąveiką, LK toliau organizuojant jų bendrą karinį rengimą;

19.4. populiarinti LK ir karo tarnybą, vykdyti verbavimo kampanijas, kuriomis siekiama skatinti savanorišką tarnybą LK;

19.5. tobulinti savanoriškai karo tarnybą pasirinkusiųjų motyvacines priemones, plėtoti ryšius su savanoriškos nenuolatinės karo tarnybos karių darbdaviais, siekiant sudaryti palankias sąlygas piliečiams suderinti karo tarnybą ir darbo veiklą;

19.6. populiarinti šaulio tarnybą, užtikrinti šaulių tarnybos ir darbo ar studijų suderinamumą;

19.7. plėtoti karo komendantų institutą, siekiant užtikrinti sklandų kovinių ginkluoto pasipriešinimo vienetų pasitelkimą ginkluotos gynybos užduotims vykdyti karo padėties metu;

19.8. įtraukti į rengimą ginkluotam pasipriešinimui piliečius ir jų organizacijas, kurie karo padėties metu galimai sudarytų kovinius ginkluoto pasipriešinimo vienetus, sudarant galimybes susipažinti su bendraisiais ginkluotos gynybos principais, galimomis jų užduotimis, dalyvauti bendrose pratybose su LK ir kitomis ginkluotąsias pajėgas sudarančiomis institucijomis;

19.9. sukurti kovinių ginkluoto pasipriešinimo vienetų ir partizanų vienetų sutartinį skiriamąjį ženklą, naudojamą karo padėties metu ir okupacijos atveju.

IX SKYRIUS

DARBOTVARKĖS ĮGYVENDINIMAS, PAŽANGOS STEBĖSENA, JOS VERTINIMAS IR ATSISKAITYMAS UŽ TAI

20. Darbotvarkės įgyvendinimą koordinuoja Vyriausybė.

21. Darbotvarkė įgyvendinama 2022–2035 m.

22. Darbotvarkę įgyvendina KAM, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, KM, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos Respublikos vidaus

reikalų ministerija, LŠS, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir pagal kompetenciją kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, pasitelkiami socialiniai, ekonominiai partneriai.

23. Darbotvarkės pažangos įgyvendinimo stebėseną ir vertinimą organizuoja Vyriausybės paskirtas Darbotvarkės koordinatorius.

24. Darbotvarkės krypčių ir uždavinių įgyvendinimo vertinimas atliekamas vadovaujantis poveikio rodikliais, pateikiamais Darbotvarkės priede.

25. Darbotvarkė įgyvendinama vykdant Darbotvarkės planą. Darbotvarkės plano rengimą koordinuoja Vyriausybė.

26. Darbotvarkės planą rengia Vyriausybės paskirtas Darbotvarkės koordinatorius, dalyvaujant įstaigoms, kurių vadovai yra valstybės biudžeto asignavimų valdytojai, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatyme, ir joms pavaldžioms biudžetinėms įstaigoms.

27. Darbotvarkės planą tvirtina Vyriausybė.

28. Piliečiai, NVO, suinteresuotos visuomeninės grupės, verslo atstovai, žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai skatinami savo veiksmais prisidėti prie Darbotvarkės įgyvendinimo.

29. Darbotvarkės koordinatoriaus parengtos Darbotvarkės ataskaitos pateikiamos Vyriausybei:

29.1. Metinė ataskaita pateikiama iki einamųjų metų I ketvirčio pabaigos.

29.2. Galutinė įgyvendinimo ataskaita pateikiama per šešis mėnesius nuo nustatyto Darbotvarkės įgyvendinimo laikotarpio pabaigos.

30. Vyriausybė kasmet iki Lietuvos Respublikos Seimo pavasario sesijos pabaigos atsiskaito už Darbotvarkės įgyvendinimą Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos ir Švietimo ir mokslo komitetams.

31. Darbotvarkės metinės ir galutinė įgyvendinimo ataskaitos viešai skelbiamos Vyriausybės ir Vyriausybės paskirto Darbotvarkės koordinatoriaus interneto svetainėse.

Nacionalinės darbotvarkės „Lietuvos Respublikos piliečių rengimo pilietiniam pasipriešinimui strategija“ priedas

DARBOTVARKĖS ĮGYVENDINIMO POVEIKIO RODIKLIAI IR JŲ SIEKTINOS REIKŠMĖS

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas ir mato vienetas	2020 m. reikšmė (arba paskutinė žinoma reikšmė)	Siektina reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Siektina reikšmė 2035 m.	Duomenų šaltinis
1.	Piliečių, nusiteikusių ginti šalį ginklu, dalis (proc.)	44	50	53	60	KAM atliekama gyventojų apklausa
2.	Piliečių, nusiteikusių dalyvauti neginkluotame pilietiniame pasipriešinime, dalis (proc.)	54	60	63	70	KAM atliekama gyventojų apklausa
3.	Piliečių, žinančių kaip reikia elgtis mobilizacijos atveju, dalis (proc.)	28	33	38	43	KAM atliekama gyventojų apklausa
4.	Visuomenės dalies, dalyvaujančios istorinės atminties įprasminimo renginiuose ir kaip vertybę puoselėjančios pilietinį ir tautinį tapatumą, padidėjimas (proc.)	37,6	42,7	42,7	46	KM atliekamas tyrimas
5.	Suaugusių LŠS narių skaičiaus padidėjimas (proc.), palyginti su 2020 m.	–	24	56	77	LŠS
6.	Asmenų, baigusių LŠS arba MPPD organizuojamus pilietinio pasipriešinimo	–	738	2 202	4 778	LŠS, KAM

	kursus, skaičiaus padidėjimas (proc.), palyginti su 2020 m.					
7.	LŠS kovinių būrių šaulių, dalyvavusių LK ir KASP karinėse pratybose, dalis (proc.)	80	90	90	95	LŠS
8.	Visuomenės dalyvavimas savanoriškoje veikloje (proc.)	14,5 (2019 m.)	18	22	25	SADM atliekama gyventojų apklausa
9.	Visuomenės dalyvavimas gyvenamosios vietovės bendruomenės veikloje (proc.)	20,8 (2019 m.)	30	34	38	SADM atliekama gyventojų apklausa
10.	Pilietinės galios indeksas (balai)	41,3	42	53	55	Pilietinės galios indekso tyrimas
11.	Gyventojų, žinančių apie priešiško žvalgybos ir saugumo institucijų veiklos apraiškas, keliamas grėsmes ir būdus, kaip nuo jų galima apsisaugoti, dalis (proc.)	–	60	65	70	VSD atliekama gyventojų apklausa
12.	Gyventojų, gebančių atpažinti informacines atakas ir klaidinančią informaciją, dalis (proc.)	48	60	70	80	KAM atliekama gyventojų apklausa
13.	Gyventojų, žinančių, kaip elgtis susidūrus su kibernetinio saugumo incidentu, dalis (proc.)	29 (2019 m.)	35	40	45	KAM atliekama gyventojų apklausa
14.	Karių skaičiaus padidėjimas (proc.), palyginti su 2020 m.	–	20	29	30	KAM
15.	Gyventojų, pasitikinčių valstybės institucijomis ir įstaigomis, dalis (proc.)	68	75	78	78	VRM atliekamas vertinimas
16.	Užsienio lietuvių, įsitraukusių į Lietuvos gyvenimą ir gerovės joje kūrimą, dalis (proc.)	40	55	60	65	URM atliekama užsienio lietuvių apklausa

Vartojamų santrumpų sąrašas:

KAM – Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija.

KASP – Lietuvos kariuomenės Krašto apsaugos savanorių pajėgos.

KM – Lietuvos Respublikos kultūros ministerija.

LK – Lietuvos kariuomenė.

LŠS – Lietuvos šaulių sąjunga.

MPPD – Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos.

SADM – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

URM – Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija.

VRM – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija.

VSD – Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas.
